

Jana Vojtová

Usiluje tak o to, aby nad sebou převzala kontrolu, ale zbytečně. Emoce, které jí zavalují kvůli panu Nemoursovi, nebo při pouhé vzpomínce na jeho jméno jsou pro ni prohrou její vlastní vůle. Svoji slabost projeví jakoby sobě navzdory a bez své úmyslné účasti, takto se dopustí i činů, které jí budou závazkem. Prozíravost, kterou obyčejně projevuje, jí není vůbec nápomocná.

Madame de Chartres si této náklonnosti všimne, ale smrtelně onemocní, a zavolá svoji dceru k loži. „Stojíte krok od propasti,“ řekla jí. A poté co jí připomněla, za co všechno vděčí svému muži a co dluží jí, přenechala své dceři nad sebou zodpovědnost a možnost za ní dělat rozhodnutí. Náhle nadřazenost v ní ustoupí ve prospěch křehkosti dcery, a odevzdá jí do rukou svůj posmrtný život. „Jestli by snad existovaly nějaké jiné důvody kromě vaší povinnosti a ctnosti, které by vás donutili udělat to, co si přeji, řekla bych vám, že kdyby snad něco mohlo zhatit vaše štěstí, v což při odchodu z toho světa, doufám, tak by to bylo právě to, že bych vás viděla padnout jako ostatní ženy.“

Toto jsou poslední slova Madame de Chartres. Madame de Clèves její slova pobouří. Nemusí věřit v posmrtný život, aby se cítila být do něčeho nucena nebožčinou vůlí. Jasně a se zármutkem vidí, že je stále pokořována svými city a rozhodne se k neobvyklému řešení. Svému muži prozradí své tajemství, důvěrně se mu svěří, že je zamilovaná do jiného.

„Je pravdou, že mám důvody proč se vzdálit od dvora a že se chci vyhnout nebezpečí, které se nevyhnulo některým mého věku. Nikdy jsem neprojevila jediný náznak slabosti a nebojím se, že bych nějakou jevila, kdybyste mi dal tu svobodu a já bych se vzdálila od dvora, nebo kdyby mi Madame de Chartres stále mohla pomoci a ukázat mi kudy se dát. Ať už je cesta, kterou si vybírám jakkoli nebezpečná, volím si ji radostně a stále cítím, že jsem hodna toho býti vaše. Jestli chovám city, které se vám protíví, žádám vás tisíckrát o prominutí, alespoň se vám nikdy nezprotivím činy. Myslete na to, že pro to co dělám, je zapotřebí chovat k manželovi to největší přátelství a uznání jaké kdo kdy měl. Ved'te mě, mějte se mnou slitování, a jestli můžete, nadále mě milujte.“

Z této scény na konci románu všichni žasli, ba dokonce vyvolala skandál. Rozpředla diskuzi ve společenských salonech. Politický a literární měsíčník Mercure Galant vyhlásil velkou anketu, určitý druh sondy, jaký mají lidé na tuto věc názor, která byla poté rozvláčně sepsána ředitelem Donneau de Visém: „Ptám se, jestli ctnostná žena, která chová ke svému dokonale úctyhodnému muži úctu, a která se nenechá přemoci obrovskou vášní k milenci, kterou se v sobě snaží všemožně udusit; ptám se, já osobně, jestli tato žena, která se chce uchýlit do míst, kde by byla zcela mimo dohled onoho milence o kterém ví, že ji miluje aniž by věděl, že ona miluje jeho, a nemůže nutit svého muže aby svolil tomuto odchodu aniž by mu odhalila, co k milenci cítí, k tomu milenci, kterému se snaží utéci, se raději se svou vášní svěří svému muži než aby ji udusila ve vlastní režii bojů, které bude nucena neustále svádět díky situacím, kdy bude příležitostně milence potkávat, a od kterého si nemůže držet odstup jinak než tím, že manželovi sdělí ono tajemství.“

Publikum Mercura tento nezvyklý styl plný otázek kazuistiky neodrazuje, naopak. Odpovědi se pod pseudonymy, které jsou stejně tak rozmanité jak šarmantní – Nadpozemský Allobroge, Pastýř od řek de la Juine, Zeměměřic z Guyenne-, jenom množí. Zeměměřic z Guyenne kterým je podle všeho Fontenelle, se pro knihu a její spornou scénu nadchnul. Většina čtenářů se však **přiklání k nespokojenosti**. Podle nich bylo přiznání **princezny** de Clèves nevhodné a zhoubné, protože zhatilo rodinné štěstí. Podle vyjádření Bussy-Rabutin toto výstřední přiznání porušuje pravidla slušnosti a je nepravděpodobné. Nemělo a nemohlo k němu dojít. Člověk by se takto nezachoval. **Insensible** de Beauvais, který podle všeho jednohlasně předává názor svých přátel, potvrzuje, že žena se musí „nekonečně přemáhat a dokonce ve svých bojích raději umřít“ spíš než aby zklamala svého chotě.

Propast, která je mezi těmito rozhořčenými úvahami, nás rozděluje. Svrchovanou hodnotou už není klid, ale štěstí. Podle Rousseaua byla pravidla slušného chování sesazena upřímností. Pokrok, který v rovnosti podmínek pro pohlaví panuje, způsobuje, že manžel už ženě nevládne. Konečně, byli jsme vychováni velkou literaturou, hlavně Kněžnou de Clèves. Je na zvážení, zda je pravděpodobné, aby jeden text natolik osvítil otázku spornosti v lidském životě. Madame de Cleves svým přiznáním nechce **roztrhnout** pouto se svým manželem, ale naopak, jej posílit.

nepřesné pochopení smyslu P2, P3, P8/9, P10 a P13